

Ett Sverige att tro på

Antagen av Liberalernas
landsmöte 2025

Visionsdokumentet baserar sig på ett förslag som på partistyrelsens uppdrag utarbetades hösten 2024–våren 2025 av en arbetsgrupp bestående av Lotta Edholm, Nina Larsson (båda ordförande), Amir Jawad, Simona Mohamsson och Romina Pourmokhtari.

Liberalernas visionsdokument "Ett Sverige att tro på" har arbetats fram i en tid där den politiska nostalgien har gjort sin stora återkomst.

Vi är övertygade om att Sveriges bästa årtionden ligger framför oss, med optimism om politikens kraft och realism om de problem som ska lösas. Vi ska säga som det är och alltid ha lösningen i fokus. Med en realistisk optimism för att försvara friheten där den finns och få den att växa där den saknas. Så att Sverige blir ett land för fler att tro på.

Vänstersidan vill tillbaka till ett Sverige med offentliga monopol och socialistisk folkplanering. De vill flytta runt barn för att dölja sina egna mångåriga misslyckanden. I orter, små som stora, som länge haft röda styren är deras enda svar mer av samma. Samhällsproblem ska enligt dem lösas med större myndigheter, skattehöjningar och storskalig planering ovanifrån – utan plats för den enskilda människan. Det är inte vad Sverige behöver.

Krafter långt ut till höger längtar tillbaka till en tid som inte längre finns och som dessutom präglades av värderingar som var långt ifrån liberala. För det gamla Sverige var långt ifrån perfekt. Sverige var ett mycket fattigare land på 1950-talet, jämställdheten var satt på undantag och möjligheten för var och en att forma sin egen framtid var starkt begränsad. Sverige varken kan eller ska vrida tillbaka klockan.

Vår väg är en annan. Liberalerna ska finnas till för att varje människa ska ha friheten och möjligheten att forma sitt liv, ta ansvar och förverkliga sina drömmar. Vi ska givetvis lära av historien, men ett starkare Sverige för morgondagen kan bara byggas med en liberal reformagenda med lika delar optimism och realism.

Vi vill inte tillbaka till ett Sverige där det var omöjligt att handla värktabletter på kvällen, när det endast fanns två tv-kanaler och staten sålde hamburgare. När Liberalerna efterlyser en skola som återgår till grunderna eller att staten ska ta ett kliv framåt gör vi det med vetskap om att allt inte var bättre förr.

Det är vad realistisk optimism handlar om. Vi liberaler ska se och erkänna allvarliga samhällsproblem, vi ska inte stoppa huvudet i sanden eller vara fega. För om vi inte ser medborgarnas problem i vardagen går det inte heller att formulera och leverera nödvändiga reformer för en bättre morgondag. Partier till höger och vänster orkar inte föreslå realistiska lösningar, utan hemfaller till populism och politisk nostalgi. Liberaler ska istället ta tag i svåra samhällsproblem och lyfta blicken – mot framtiden.

Liberalerna tror på politiken som kraft för att lösa stora samhällsproblem. Sverige har klarat stora kriser förr och kommit ut starkare och rikare efteråt. Vårt land har tacklat borskrascher, överkommit pandemier och hanterat pensionskriser.

Med kunskapsskolan, en liberal värdegemenskap och ekonomisk tillväxt kommer Sverige inte bara att övervinna nuvarande samhällsproblem, utan också bli ett bättre land i framtiden. Ett land där livsdrömmar går i uppfyllelse genom utbildning, jobb och eget ansvar. Där inga hinder står i vägen för paret som vill stadga sig och bilda familj. Där den som bär på framtidens stora affärsidé vågar bygga något nytt. Där ingen begränsas eller diskrimineras i sin vardag, utan kan leva och forma sitt liv i trygghet och frihet. Och där Sverige är fast förankrad i den europeiska gemenskapen och tar gemensamt ansvar med andra för att säkra freden, klimatet och en stark ekonomi.

Det kommer att kräva gemensamma spelregler – en ny värdegemenskap – för alla i det liberala samhället. Där jobb, språk och liberala värderingar går som en röd tråd i integrationen för ett Sverige som lämnar otrygghet och utanförskap bakom sig. Där varje människa tar sitt ansvar för att föra Sverige framåt i en tryggare och friare riktning genom att bilda sig, bete sig och bry sig.

1. Sammanfattning

Sverige har löst många av sina gamla problem – men få av sina nya.

Liberalerna finns till för att ge varje människa friheten och möjligheten att forma sitt liv, ta ansvar och förverkliga sina drömmar.

Vårt uppdrag är alltid detsamma, men i takt med att samhället förändras uppstår nya problem som står i vägen för friheten. Därför måste vi hela tiden tänka nytt och finna lösningar på problemen. Liberalernas partiprogram skrevs i en tid när murar revs, länder knöts samman och friheter växte. Denna text skrivs i en tid när otryggheten ökar, internationellt samarbete undergrävs och det råder krig i Europa.

Det här är en liberal omläggning för en ny tid. För nya svar på nya problem. En omläggning som gör ett otydligt parti tydligt, klargör vår unika syn på människan och samhället och visar hur Liberalerna kan ge bättre svar på samhällsproblemen.

Vår socialliberalism är både ett jag och ett vi. Äganderätt och kunskapsskola. Yttrandefrihet och mödravård. Företagare och socialsekreterare. Självförverkligande och samhörighet. Livet, utfallet, får bli olika – men alla ska ha friheten, möjligheten och förmågan att välja sin egen väg.

Liberalerna försvarar friheten. Vi agerar där ofrihet och otrygghet finns och där den enskilda människans möjligheter saknas. Det är hennes frihet och möjligheter i livet som är vår uppgift.

I dag hotas den från olika håll. Vi har ett Sverige som dras isär. Med allt färre av gemensamma värderingar och allt mer parallella världar. Med otrygghet som följer av brottslighet och en allt osäkrare omvärld. Med klimatförändringar som hotar framtiden, en skola som inte lyfter dem som behöver skolan mest och en vård som inte räcker till i hela landet.

LIBERALERNA FÖRBÄTTRAR SAMHÄLLET

Liberalernas arbete sker på den politiska spelplanen. Vi finns till som politiskt parti för att genom allmänna val få så mycket makt som möjligt för att förverkliga våra idéer – ofta genom att göra gemensam sak med andra partier.

Därför har vi ett ansvar att skilja stort från smått och ge begripliga besked i de stora samhällsfrågorna. Att se de problem som medborgarna faktiskt möter, och visa hur liberala idéer pekar på vägar till ett bättre samhälle. Alltför ofta har Liberalerna gett ovidkommande svar på frågor väljarna inte har ställt. När våra svar i de stora frågorna uteblivit har det gjort Sverige svagare och vårt parti kraftlöst. Oförmågan hos vårt parti, liksom hos andra, att fånga upp problem i människors vardag har gett en grogrund för populism och ytterkantspartier.

Genom historien har liberaler arbetat för frihet och möjligheter utifrån sin tids centrala samhällsproblem. Men vi har också haft den viktiga förmågan att ompröva när nya moln tornat upp sig.

I början av förra århundradet saknade kvinnor många friheter på grund av konservativa lagar och traditioner, alkoholismen var utbredd, de sociala klyftorna var enorma, många arbetsplatser var livsfarliga och Sverige var fattigt. Det krävde ett liberalt svar som fick brett stöd hos väljare.

Några årtionden senare hade mycket gjorts men nya hot mot friheten hade också vuxit fram. Nu var det socialdemokratins kollektivistiska lösningar och planer på att lägga näringslivet under statlig eller facklig kontroll, människors maktlöshet gentemot den offentliga sektorn och orimliga marginalskatter som krävde ett liberalt svar. Här stannade inte liberaler kvar i gamla frågor utan omprövade. Så måste vi även göra nu.

EN OMLÄGGNING FÖR VÅR TIDS PROBLEM

I dag har Liberalerna misslyckats med att omorientera sig i en ny tid och bland nya problem. I det läget blir gamla analyser och gamla svar snarare ett hinder.

När människor upplever att det allmänna inte klarar av att leverera det mest grundläggande kan inte vårt svar – som så länge har skett genom åren – ta sin utgångspunkt i om staten är stor eller liten, utan vi ska se till att den fungerar.

Att skolan har valfrihet är inte mycket värt om det inte finns studiero, ordentliga läromedel och fokus på kunskap. Liberalernas svar är att det är politikens uppgift att åstadkomma en skola där alla barn oavsett bakgrund får goda kunskaper för att kunna gå ut i livet och ta ansvar. Den omläggning som Liberalerna gjort på skolans område har sin grund i att alla avregleringar inte fungerat. På samma sätt ska vår analys uppdateras på fler områden.

Friheten att ta på sig sin finaste jacka eller gå ensam hem från kvällsbussen är inte mycket värd om man låter bli av rädsla för att bli rånad eller antastad. När medborgarna efterfrågar att politiker garanterar deras trygghet svarar Liberalerna att det är politikens uppgift att med alla nödvändiga och grundlagsenliga medel trycka tillbaka brottsligheten. Utvecklingen kräver att polis, skola och socialtjänst ges verktyg att både stoppa dagens brott och rädda barn från att bli morgondagens brottslingar.

Friheten att kunna leva efter sina egna livsdrömmar stannar bara på papperet för den som får sitt liv begränsat av omgivningens fördomar och intolerans eller den egna gruppens krav på lydnad och underordning. När några vill hålla vissa utestängda från det liberala samhällets friheter och möjligheter svarar Liberalerna att det är politikens uppgift att kompromisslöst arbeta för varje människas lika rätt att bestämma över sin tillvaro. Det som du och jag, själva eller tillsammans, bättre sköter på egen hand ska staten hålla sig borta från. I gengäld ska staten ta ett helt annat ansvar än i dag för att garantera att de liberala värderingar som präglar dagens Sverige finns förankrade i varje bostadsområde och i varje medborgares vardag.

Det går att göra något åt dagens stora problem. Med liberal beslutsamhet och fokus på rätt saker går det att föra Sverige i en ny och bättre riktning.

Vår vision är att Sverige år 2035 är ett land som präglas av en värdegemenskap mellan fria människor som tar ansvar och visar omtanke – som bildar sig, beter sig och bryr sig. År 2035 har tryggheten stärkts genom ett robust försvar och genom brottsbekämpande och förebyggande insatser på en helt annan nivå än dagens. År 2035 genomsyras samhällsklimatet av idén om allas lika värde. År 2035 har varje människa – oavsett bakgrund – fler möjligheter att bygga sin egen framtid genom en fungerande kunskapsskola, en ekonomi där det lönar sig mycket bättre att arbeta och ta ansvar och en sjukvård och omsorg som finns när och där den behövs.

Det här är en omläggning för att möjliggöra ett Sverige att tro på.

2. Sveriges problem i en ny tid

Det finns en berättigad oro hos svenska folket för en mörk samhällsutveckling. Till att börja med påverkas Sverige på djupet av de svårigheter som vi delar med vår omvärld. Men vi har också ett antal problem som har uppstått och tillåtits växa fram på hemmaplan.

- Sveriges säkerhetspolitiska läge är det svåraste sedan andra världskrigets slut, och händelseutvecklingen är snabb och oförutsägbar. Starka krafter arbetar för att bryta sönder den regelbaserade världsordningen och underminera internationella organisationer och samarbeten, med de oöverskådliga följder detta skulle innebära. Sammanhållningen mellan

länder och den gemensamma försvarskapaciteten prövas till det yttersta i ett Europa drabbat av ett blodigt erövringskrig. Den internationella handeln blir alltmer ett maktmedel i regimers händer.

- Temperaturen i världen fortsätter att öka – främst för att Kina, Indien och andra stora utsläppare ökar sina utsläpp – och extrema väderfenomen har blivit kraftfullare och skadligare. Det finns stora utmaningar i att få de stora utsläppsländerna att ta sitt ansvar. Sveriges, och Europas, påbörjade resa mot fossilfrihet behöver oförtrutet fortsätta.
- Gängbrottsligheten har bitit sig fast. Allt yngre barn rekryteras till mord och attentat – och socialtjänsten och andra samhällsaktörer har saknat tillräckliga förutsättningar för att kunna gripa in och stoppa utvecklingen. Det är illa nog att det pågår skjutningar och bombdåd i en omfattning som saknar motstycke i Västeuropa – minst lika allvarligt är att vi håller på att vänja oss. De kriminella bygger upp sin makt i näringslivet, välfärden och genom att infiltrera myndigheter. Vid sidan av denna nya gängrelaterade kriminalitet kvarstår också alla andra allvarliga former av våldsbrott såsom mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.
- Det råder en läskris i svensk skola. I dag är var fjärde niondeklassare funktionell analfabet efter genomgången grundskola. Många års avreglering, övertro på digitala verktyg, stökiga klassrum och undervisningsmetoder med bristande förankring i vetenskap gör att elever förnekas en skolgång som ger tillräckliga kunskaper.
- Människor har blivit fattigare. Inflationen som steg kraftigt efter Rysslands överfallskrig mot Ukraina har raderat ut nästan tio års reallöneökningar för svenska hushåll, och även om prisökningarna nu kommit ner på mer normala nivåer är skadan skedd. Effekten på levnadsstandarden märks för alla hushåll och inkomstgapet ökar såväl mellan män och kvinnor som mellan äldre och yngre.
- Sverige har haft en migration som under en längre tid inte varit i balans med vad samhället kunnat integrera. Vid millennieskiftet fanns en miljon utlandsfödda i Sverige, i dag är antalet mer än det dubbla. För flertalet har det gått bra, fler utlandsfödda än förut deltar på arbetsmarknaden och utrikes födda kvinnor är överrepresenterade i högre studier – men alldeles för många lever i utanförskap i en tillvaro där gängen eller männen styr. Integrationen påverkas bland annat av att en hög andel har erfarenheter av en förtryckande stat, kommer från samhällen med en annan syn på sekularism och har begränsad eller ingen utbildning.
- Det råder en djup frustration över läget i svensk sjukvård och omsorg. Även om den vård som ges håller hög nivå så brister tillgängligheten, väntetiderna är orimligt långa och de geografiska skillnaderna är oförsvarliga. Många människor med psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning får inte den hjälp de behöver. När befolkningen blir allt äldre oroar sig många för att inte få den omsorg man behöver. Äldre med stort behov av hemtjänst får möta många olika personer, vilket minskar tryggheten i vardagen.
- Vår framtida levnadsstandard påverkas negativt när tillväxten halkar efter, skatter och regelverk ger svenska företag otillräckliga förutsättningar och världshandeln stannar av. Den teknikdrivna tillväxten, som kan förbättra människors levnadsstandard och vardag, sker i alltför hög grad någon annanstans än i Europa.
- Det offentliga samtalet fungerar inte. De ökade möjligheterna att sprida ett budskap har paradoxalt nog inte lett till ett mer pluralistiskt samtalsklimat, utan i den digitala miljön är det tvärtom lättare än någonsin att bara ta del av det som bekräftar din egen världsbild eller förstärker fördomar och förutfattade meningar mot andra. Lägg därtill att allt fler avstår från att läsa skriven text och följderna blir en kollektiv och självvald okunskap om varandras livsvillkor. När vi inte längre har en någorlunda gemensam uppfattning om vad som är sant och falskt om hur samhället ser ut, så undergrävs möjligheten till det samtal som demokratin förutsätter.
- Människor börjar på allvar ställa sig frågan om det offentliga lever upp till sitt åtagande. Den höga tilliten till det allmänna är en styrka för vårt samhälle som många andra länder har

avundats oss. Men den tilliten – och därmed viljan att betala höga skatter – naggas i kanten när samhällsservicen sviktar, stat och kommun inte ingriper där det skulle behövas, vägarna på landsbygden inte fungerar, polisen inte kommer i tid och tågen inte kommer alls. Genom att problemen tillåtits växa har behoven blivit så stora att de överstiger vad som är möjligt för det gemensamma att åtgärda i efterhand.

Det råder orostid. Problemen Sverige står inför är omfattande och djupgående. Samtidigt har vårt land, jämfört med många andra, betydande styrkor och fördelar. Styrkor på vars grundproblemen kan lösas och förändring ske.

Vi liberaler drivs av beslutsamhet – inte rädsla. Vi tror att framtiden kan bli bättre – inte därför att vi inbillar oss att problem löser sig av sig själva, utan för att Sverige har gått igenom och klarat svåra tider förr. Med en ärlig bild av samhällsproblemen kan vi göra det igen.

3. Mitt, ditt och vårt gemensamma ansvar

EN VÄRDEGEMENSKAP FÖR FRIARE MÄNNISKOR

Det behövs ett kitt i ett liberalt samhälle där var och en bildar sig, beter sig och bryr sig. Vår socialliberalism börjar hos dig och mig. I insikten om att frihet och ansvar hänger ihop. I styrkan i att välja själv, men också i tryggheten som ligger i att både medmänniskor och stat respekterar ens egna val i tillvaron så länge man inte kränker andras frihet. (I denna rapport används ordet stat som ett sammanfattande ord för den offentliga makten, oavsett om den utövas på nationell, regional eller lokal nivå.)

I Liberalernas Sverige har var och en ett ansvar gentemot sina medmänniskor och som samhällsmedborgare. På samma sätt ska var och en kunna lita på att staten fungerar och att skyddet finns där när det behövs genom livets olika skeden. För oss är personlig frihet inte detsamma som att egoism ska uppmuntras, att ensam är stark eller staten ska vara så liten som möjligt. Vår liberalism står långt från det tankegods som delar av den amerikanska högern står för. För det finns det andra svenska importörer.

Ditt och mitt ansvar är brett och fångas långtifrån bara i lag eller i förordning. Ett fritt, öppet, jämställt och tolerant samhälle vilar på delade värderingar och ömsesidiga förväntningar. På att vi tillsammans får samhället att fungera. På respekten för medmänniskor, insikten om att vi alla är olika och öppenheten för nya intryck. I det stora och i det lilla. Kalla det för samhällskontraktet, eller för det fria samhällets värdegemenskap mellan människor som tar ansvar för sina egna liv, bryr sig om sina medmänniskor och är delaktiga i det gemensamma.

Utan bred uppslutning kring detta kommer vårt öppna, liberala och demokratiska samhälle att förändras till något mycket sämre.

ANSVARET FÖR DET GEMENSAMMA BÖRJAR HOS DIG OCH MIG

Samtalet om vad som skapar ett gott samhälle handlar inte bara om vad som kan åstadkommas med politiska medel. Det måste vara bredare än så, och inkludera den enskilda människans ansvar gentemot både sina medmänniskor och samhället i stort. Denna grundläggande princip behöver även vi liberaler bli bättre på att uttrycka tydligt. Det är dags att lyfta fram vilka liberala värden som vi tillsammans behöver ta ansvar för så att samhällskontraktet fungerar.

Vår utgångspunkt är den enskilda människans självbestämmande. För att det ska vara så stort som möjligt krävs både frihet och förmåga. Frihet från till exempel hinder och regler, men också förmåga att göra bruk av friheten genom till exempel kunskap och ekonomisk trygghet.

De möjligheterna kan begränsas och hotas från olika håll, inte bara från den offentliga makten eller från brottsligheten. Även värderingarna i det omgivande samhället kan skapa ett socialt pris som människor betalar med minskad frihet, oavsett om det handlar om barnet som far illa därför att omgivningen vänder bort blicken, entreprenören som får sina motiv misstänkliggjorda, ungdomen som inte blir kallad till arbetsintervju på grund av sitt utländska efternamn, flickan som blir straffad när hon vill inte vill följa släktens krav eller den som på grund av sin hudfärg, religiösa tro eller sexuella läggning möts av förutfattade meningar. Genom att vi alla bär upp värderingar som frihet, tolerans och jämställdhet blir ett öppet och pluralistiskt samhälle möjligt.

Detta synsätt är grundläggande. Staten kan inte och ska inte försöka lösa allt. Den behövs i många sammanhang, men inte där samhället byggs bäst av var och en av oss genom att vi tar eget ansvar. Ett öppet samhälle formas därmed av det som var och en av oss bidrar med. Oavsett om det gäller grannskapet, företaget, föreningen, församlingen eller något annat så är människors egna insatser enskilt och i civilsamhällets fria gemenskaper en omistlig förutsättning för ett fritt, dynamiskt och spännande samhälle.

EN STAT SOM VÅGAR STÅ UPP FÖR MÄNNISKORS FRIHET

Den liberala staten är inte den neutrala staten. Det offentliga måste försvara de grundläggande värderingar som är nödvändiga för att människor ska kunna leva fria liv.

I andra länder har det allmänna oftare en självklar roll att klargöra och försvara liberala principer. Men i Sverige har vi varit för passiva. Det allmänna får inte tolerera intoleransen – oavsett dess avsändare eller uttryck.

Detta har fått förödande följder för till exempel integrationen, där det allmänna inte har vågat konsekvent stå upp för att det svenska samhället bygger på att det råder demokrati och jämställdhet mellan kvinnor och män, att alla har lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oavsett hudfärg, religiös tro eller sexuell läggning, att likhet inför lagen råder, att religionens påbud aldrig trumfar lagboken, att friska vuxna har ansvar för sin egen försörjning och att alla känner medansvar för det gemensamma.

Det går inte att vara likgiltig för vilka värderingar som får ta störst plats i samhället. Den offentliga makten behöver vara betydligt hårdare mot dem som försöker kontrollera, dominera, förstöra och utestänga – och samtidigt lätta på trycket mot dem som tar ansvar, bygger och skapar.

STATEN MÅSTE TA ETT KLIV FRAM FÖR ATT HANTERA DAGENS PROBLEM ...

Vi måste uppdatera vår syn på staten i takt med samhällsutvecklingen. År 2025 är en starkare stat på flera centrala områden inte ett frihetshot utan tvärtom nödvändig för mer frihet.

Under många årtionden har det nästan varit ett självändamål att minska den offentliga maktens räckvidd. Det var en naturlig följd av det socialdemokratiska maktinnehavet under nästan ett halvt sekel, där det offentliga ständigt gavs nya uppgifter och det knappt fanns några gränser för de statliga ambitionerna att styra samhällslivet, ekonomin, kulturen och människors privatliv.

När de borgerliga slutligen fick regeringsmakten år 1976 fanns ett stort och uppdämt behov av att begränsa det offentligas inflytande. Det arbetet har fortsatt. I flera årtionden har liberala och borgerliga regeringar avreglerat och stramat upp det offentligas maktutövning. Det var rätt. Men det är nu tid att konstatera att staten i dag är en annan än på 1970-talet. Den som tror att en stat som rullas tillbaka är svaret på alla nutidens problem som inskränker människors frihet är fast i gårdagens strider. Många av dagens ödesfrågor handlar tvärtom om att staten är för svag för att kunna värna människors frihet och trygghet.

Ett skäl till detta är att det allmännas roll är för uttunnad. Inget problem är för litet för att det inte ska dyka upp krav på att stat, region eller kommun ska ta ansvar. Men om politiken ska göra allt kommer den inte att orka med något. Då blir följden att människor inte vågar lita på att det offentliga klarar de uppgifter som verkligen är nödvändiga. Det fräter på tilliten i samhället när människor inte känner sig säkra på att det mest grundläggande fungerar: att polisen kommer, rälsen håller, vården ges i tid eller skolan förmedlar tillräckliga kunskaper och demokratiska värden.

Men problemet handlar också om det allmännas passivitet. Alltför ofta ryggar staten tillbaka när den verkligen behövs för att försvara människors rätt. Följden blir ett ofriare och otryggare samhälle.

Det offentligas kraft har länge riktats mot fel saker. Nu är det dags att rikta den rätt.

- Staten har varit för svag i arbetet för att bekämpa gängkriminaliteten och rädda barn och unga i riskzonen, eftersom de brottsbekämpande myndigheterna har saknat nödvändiga redskap och det inte funnits befogenheter för sociala instanser att agera snabbt och tidigt när varningsklockorna ringt.
- Den har varit för passiv i att garantera en skola och sjukvård med kvalitet i hela landet, eftersom administrativa gränser har varit viktigare än följderna i människors vardag.
- Alltför länge har staten gjort alltför lite för att bekämpa intolerans och fördomar. Kvinnor tjänar fortfarande mindre än män, även vid likartade arbetsuppgifter. Människor med utländskt påbrå diskrimineras och fördomar kvarstår mot hbtqi-personer. Nedsättande generaliseringar mot utlandsfödda sprids. Hat och hot mot minoriteter är utbrett.
- Och staten har genom sin passivitet i migrations- och integrationspolitiken tillåtit människor att fastna i utanförskap, parallellsamhällen och hedersrelaterat förtryck eftersom det varit för känsligt att tala om problem. Den har inte tagit värderingskampen tillräckligt.

För att säga det rakt på sak: en frånvarande stat är inte detsamma som att människors frihet och möjligheter blir större. Den viktiga frågan är i stället vad, eller vilka, som fyller det lediga utrymmet när statens närvaro saknas.

Staten kan, och ska, stå tillbaka inför fria människors tankar och skapande, starka och trygga familjer, samhällsbyggare som får hjulen att snurra och de goda krafterna i lokalsamhället.

Men där statens frånvaro i stället leder till att organiserad brottslighet och klaner tar makt, barn tvingas växa upp i förtryck, skolan förfaller, välfärden tas över av kriminella och klippare, trollfabriker skapar rädsla som inskränker friheten att vara sig själv eller samhällsstrukturerna kontrolleras av fientliga diktaturer – där krymper människors frihet och möjligheterna blir färre. Det kommer vi aldrig att acceptera.

... OCH HÅLLA SIG BORTA FRÅN ANNAT

Av att statens makt ska riktas mot rätt saker följer även att den ska hållas borta från sådant där den inte behövs. Det finns många områden där offentliga resurser prioriteras fel och där det allmännas maktanspråk över människor och företag behöver hållas tillbaka. Likaså måste den liberala vakthållningen mot godtycke och bristande rättssäkerhet ständigt fortsätta.

- En centralbyråkrati har vuxit fram i myndigheter och i välfärdens verksamheter. Det är där, och inte hos kärnverksamheterna, som ekonomiska förstärkningar ofta har hamnat. Misslyckade styrningsreformer har skapat en dokumentationshysteri i välfärdsverksamheter utan att resultaten motiverat kostnaderna. Politiken ska inte efterfråga detta New public management-tänkande.

- Företagares möjligheter att verka och växa hämmas av en snårskog av regler. Samma verksamhet måste rapportera till och granskas av många olika myndigheter. Nödvändiga investeringar för klimatet och teknikomvandlingen försenas av oändliga tillståndprocesser. Allt detta håller tillbaka människors skapande och gör Sverige fattigare.
- Plan- och byggreglerna förvärrar bostadsbristen, driver upp kostnaderna och förlänger resan från idé till färdigt bygge. Byggkostnaderna i Sverige ligger långt över jämförbara länder, och politiken bär en del av skulden. Effekterna syns i hela Sverige, från alla de ungdomar som inte ens har möjlighet att få en hyresrätt på grund av de långa kötiderna till de landsbygdsbor som hindras i sina idéer trots att det är långt till närmaste granne.

TILLBAKA TILL RÖTTERNA

För oss liberaler betyder detta synsätt att vi går tillbaka till våra rötter. Vi ställer på nytt frågan om samhällets problem bäst löses med politiska medel. Där svaret är ja ska staten ta ett kliv fram så att den har den förmåga som krävs. Där svaret är nej ska den tvärtom hållas tillbaka. Verkligheten är inte så enkel att partier till höger alltid bara sänker skatter och avreglerar medan partier till vänster bara gör motsatsen. Genom historien har liberaler brutit ny mark genom att slå fast att hot mot människors frihet ibland gör att mer, inte mindre, behöver lösas genom politiskt fattade beslut.

Därför tog liberaler tidigt ställning för arbetarskydd för att ingripa mot livsfarliga arbetsmiljöer. Vi gick i täten för jämställdhetsreformer som förskola och pappamånader, eftersom kvinnors möjligheter att kombinera jobb och föräldraskap annars begränsades på grund av tvingande könsnormer. Vi drev igenom rättighetslagstiftningen LSS som ledde till en enorm frihetsökning för individer och familjer. Långt före andra partier var det vi liberaler som tog ställning för en aktiv miljöpolitik därför att utsläppen förstörde människors levnadsvillkor. På samma sätt som vi dessförinnan tog striden för allmän skolplikt så att även fattigas barn fick kunskaper för livet.

Det här är exempel där vi liberaler har använt regleringar (om arbetsmiljö), offentliga utgifter (för att bekosta förskolor och personlig assistans), förbud (mot utsläpp) och plikt (att gå i skola) för att människor ska få bättre möjlighet att leva fria och självständiga liv. Om politisk passivitet skapar frihetsförluster som blir oacceptabla behöver liberal politik kliva fram.

4. Liberalism med markkontakt

Liberalerna finns till för att åstadkomma resultat som gör samhället bättre. Våra grundvärderingar hämtar vi från vår ideologi och vårt uppdrag kommer från väljarna. Därför är vår roll i politiken att på liberal grund åstadkomma lösningar på de problem och frihetshinder som människor möter. Runt om i landet arbetar tusentals organiserade liberaler för att åstadkomma liberal samhällsförändring, steg för steg, i sin kommun, sin region eller i Sverige, Europa och världen. På så sätt vinner vi väljarnas förtroende för att förändra samhället.

För att leva upp till detta behöver vårt arbete svara upp mot det förtroende som väljarna ger oss. Vårt arbete ska vara förankrat i de upplevelser som människor möter i sin vardag och de frågor de ställer sig om sin omvärld. Vi ska utgå från verkligheten som den är, fånga upp de samhällsproblem som försvårar för människor och erbjuda svar grundade i de liberala värderingar som ger riktningen i valet av lösningar som ger resultat.

När vi är som bäst är det så vi arbetar. Men ibland har vi i stället av rädsla för kritik eller att bli pådyvlade motiv som vi inte står bakom undvikit att beskriva verkligheten som den är och agera därefter, eller avstått från att fortsätta driva berättigade förslag som vi lagt fram med utgångspunkt i verklighetens problem. Då vi i stället gått före och varit uthålliga i arbetet med att ta oss an de stora samhällsuppgifterna har vi varit en stark kraft för förändring.

Tidvis har vi låtit våra principiella och teoretiska resonemang förblinda oss för de effekter som politiken fått i praktiken. Och det parti som stirrar sig blint på principer missar verklighetens gråskalor. Det har skett när vi tidigare godtagit oreglerade privata vinstintressen i skolväsendet, inte gett polisen nödvändiga verktyg i kampen mot gängkriminaliteten eller försvarat ohållbara invandringsregler. Det betyder inte att entreprenörskap, integritet eller öppenhet mot omvärlden är dåliga värden – men reformer måste alltid utvärderas efter de effekter de får på riktigt, inte i teorin.

Vårt förhållningssätt ska förena både idéer och resultat, såväl ideologiska principer som pragmatism. Den liberala rörelsen har vuxit sig stark i tider och på platser där den har behärskat dessa insikter. Det är genom att beskriva verkligheten så att människor känner igen sig och sedan utifrån vår liberala grundsyn erbjuda relevanta svar på samhällsproblemen som vi levererar resultat och bygger en bred, folkligt förankrad liberalism. Detta arbete kräver markkontakt. Det behöver sägas i klartext att vi alltför ofta varit för dåliga på det. Det är dags att ändra på den saken.

Vår kunskapsbaserade liberalism måste utgå från världen som den är – inte som vi skulle vilja att den vore. Vi ska se på problem utan skygglappar eller önsketänkande, men också utan svartmålning. Vid de tillfällen där vi i stället har undvikit att ta tag i frågor för att det uppfattats som känsligt att göra det har problemen funnits kvar och ofta blivit värre. Att även andra än vi har skäl till en sådan självvrannsakan gör inte att vi liberaler går fria från ansvar.

Tvärtom är vårt uttalade ansvar bredare än det hos våra konkurrenter. Liberalismen ser till varje enskild människas frihet och möjligheter. Vi är inte låsta vid enskilda särintressen eller grupperingar. Och vi är och fortsätter att vara ett idéparti. Parallellt med arbetet för att lösa samhällsproblemen fortgår arbetet för att stärka liberala idéer och bekämpa illiberala.

Därför förpliktigar det att vara den organiserade liberalismen i Sverige. Och därför behöver vi återigen se till att vår rörelse kan växa och få fler människors förtroende genom att åstadkomma verklig förändring.

5. Vår vision: Ett Sverige att tro på

När det svenska samhället visat sig från sin sämsta sida har man blundat för problemen eftersom det varit för jobbigt eller känsligt. Men när vi tillsammans visat oss från vår allra bästa sida har vi hållit blicken på de stora problemen och vågat göra något åt dem. Receptet har varit klarspråk, beslutsamhet och tilltro till människans förmåga.

Liberalerna tror att Sverige om tio år kan vara ett bättre land. Inte perfekt – det blir samhället aldrig. Men genom att berätta om vår vision för Sverige år 2035 vill vi visa hur liberala synsätt kan leda till ett annat och bättre samhälle.

EN NY VÄRDEGEMENSKAP – BILDA DIG, BETE DIG, BRY DIG

Vårt Sverige bygger på ett samhällskontrakt mellan fria människor som tar ansvar, bryr sig om andra och är delaktiga i det gemensamma. Din frihet att ta ansvar över din egen tillvaro ska vara så stor som möjligt. Det som vi, enskilt eller via civilsamhället, bättre sköter på egen hand ska staten hålla sig borta från. I gengäld ska staten ta ett helt annat ansvar än i dag för att garantera att de liberala värderingar som präglar dagens Sverige finns förankrade i varje bostadsområde och i varje medborgares vardag.

I vårt Sverige år 2035 råder det en bred samsyn om vilket ansvar du har och vad du kan förvänta dig av det allmänna. Både individer och det offentliga engagerar sig för att försvara och föra vidare de grundvärden – såsom demokrati, strävsamhet, jämställdhet, laglydighet, tolerans och hederlighet –

som ett fritt samhälle vilar på. Staten är mycket kraftfullare där den behövs – och håller sig borta från det som du och jag klarar själva.

I vårt Sverige år 2035 har vi återfått en gemensam respekt för fakta och uppnått ett offentligt samtal med pluralism och gemensamma referensramar. En del av detta är ett skolväsende byggt på kunskap och rationalitet, ett annat är bättre ekonomiska villkor för nyhetsjournalistik och brett tillgängliga public service-medier med stark närvaro i hela landet.

Idén om människors lika värde handlar om ömsesidighet. Den frihet du kräver för dig själv ställer krav på att du måste erkänna andra samma frihet. I ett liberalt samhälle förenas vi i förståelsen av det grundläggande i att behandla medmänniskor med samma respekt och hänsyn, liksom i insikten av att de värden som skapar det öppna och toleranta samhället inte kan tas för givna. Vi vill inte tillbaka till ett Sverige med värderingar som medgav diskriminering av hbtqi-personer, där judiska flyktingar från Förintelsen avvisades och där det fanns rasbiologiska institut.

I vårt Sverige år 2035 har jämställdheten ökat och kvinnor och män har samma makt att forma sina liv och påverka samhället. Då har Sverige visat världen att ett jämställt samhälle skapar ökad tillväxt, bättre hälsa, mer innovation och ett starkare demokratiskt samhälle. Och eftersom arbetet för hbtqi-personers rättigheter ligger i liberalismens DNA fortsätter vi att varje tid verka för att stärka dessa rättigheter.

I vårt Sverige år 2035 fungerar integrationen mycket bättre, eftersom det blivit tydligt för den som invandrar vilka förväntningar och krav som följer med att bygga sin framtid här. Samhället gör betydande insatser för att möjliggöra integrationen och arbetet mot intolerans och fördomar är uthålligt. Det viktiga är inte vilka högtider du firar, utan att du fullt ut vill bli en del av ditt nya hemland och sluter upp bakom dess grundvärderingar. För dig som gör det ska Sverige vara ett öppet land. Men för den som medvetet missbrukar Sveriges öppenhet finns ingen plats.

TRYGGHET FRÅN DAGENS OCH MORGONDAGENS HOT

Få saker är så förödande som när människors tillvaro slås sönder av grova brott och samhällets krafter inte kan bjuda tillräckligt skydd. Vi ska göra allt det som krävs för att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten – och allt det som krävs för att den inte ska få chans att växa fram på nytt. Likaså måste arbetet mot all annan allvarlig brottslighet som hotar människors frihet, däribland mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, fortsätta med full kraft.

I vårt Sverige 2035 har alla nödvändiga och grundlagsenliga brottsbekämpande medel använts av lagstiftare, myndigheter och andra samhällsaktörer för att trycka tillbaka de kriminella gängen. Nyrekryteringen har minskat genom en helt ny omfattning på förebyggande och tidiga insatser för att rädda barn i riskzonen.

För att genomföra den nödvändiga klimatomställningen krävs åtgärder som är dubbelt hållbara. De ska effektivt bidra till ett klimatomständigt hållbart samhälle, och de ska vara demokratiskt hållbara över tid genom att vara legitima hos allmänheten. Åtgärder som uppfattas bara jävlas med folk göder motstånd mot omställningen i sig. Den demokratiska legitimiteten behöver även stärkas genom aktiv opinionsbildning för att öka medvetenheten om hotet mot klimatet och om klimatomställningens möjligheter. När det nu finns en kraftfull klimatpolitik på EU-nivå behövs därför åtgärder för att underlätta för företag och hushåll i omställningen. En av flera nyckelfaktorer är en energiförsörjning som på både kort och lång sikt säkrar behovet av mycket, prisvärd och fossilfri el.

I vårt Sverige år 2035 fortsätter vi resan i snabb takt mot ett fossilfritt samhälle. Vi fördjupar samarbetet i Europa och använder det för att driva på för andra länders utsläppsminskningar. Som

föregångsland visar Sverige att ett rätt utformat klimatarbete inte sker på bekostnad av den ekonomiska tillväxten utan tvärtom stärker företagens konkurrenskraft. Företag och hushåll har tack vare såväl offentliga som privata investeringar i forskning och utveckling goda villkor i omställningen. Det är enkelt för familjer att byta till elbil och värma huset på ett miljövänligt sätt. Stora mängder ny el från fossilfria kraftslag som vind och kärnkraft möjliggör elektrifiering. Det svenska samhället har förberett och anpassat sig betydligt bättre för de risker som följer på klimatförändringarna.

Sverige ska genom sin inrikes-, EU-, och bistands- och utrikespolitik bidra till säkerhet i en osäker omvärld, och stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter i en tid när demokratin och fria val är på global tillbakagång och internationella samarbeten ifrågasätts. När auktoritära makter som Kina vill utöka sina maktsfärer gör de det bland annat genom att utmåla icke-demokratiska system som starka och ekonomiskt framgångsrika i kontrast mot ett svagt och splittrat Europa på efterkälken. Den demokratiska världens möjlighet att fungera som förebild globalt hänger därför samman med vår samarbetsförmåga, vår ekonomiska utvecklingskraft och vår förmåga att stå emot yttre hot. I denna nya tid blir de säkerhetspolitiska aspekterna av vårt EU-medlemskap än mer avgörande.

I vårt Sverige år 2035 har vi kraftfullt stärkt Sveriges totalförsvaret och därmed också bidragit till Natos gemensamma försvar. Vi deltar aktivt i hela EU-samarbetet, sitter med vid alla mötesbord och har sedan länge infört euron. Vi driver på för ett EU som är starkt på de områden där det behövs gemensamma beslut och som inte lägger sig i det som hanteras bättre nationellt eller lokalt. Sverige agerar för att Europa tar större plats i världspolitiken – med ett minskat beroende av USA och en mer kraftfull hållning mot diktaturer som vill oss illa.

DU SKA HA FLER MÖJLIGHETER ATT BYGGA DIN FRAMTID

Vi kommer alltid att sätta skolan främst, eftersom inget betyder mer för att alla ska ha jämlika chanser i livet. Det finns inte heller något bättre vaccin mot faktaförnekelse och konspirationsteorier. Kunskap är också nyckeln till vårt lands ekonomiska välbefinnande. Den enskilt viktigaste faktorn för att vi ska bli ett rikare land är att kunskaps- och forskningsnationen Sverige står stark.

I vårt Sverige år 2035 har skolan återgått till grunderna. De orimliga skillnaderna i kvalitet utjämnas genom statligt huvudansvar och återreglering av skolan. Den nya analfabetismen i Sverige har motats tillbaka på samma sätt som man en gång i tiden utrotade den gamla. Lärare får den respekt de förtjänar. Svensk skola och kunskap står i samhällets mitt och leder till bildning och samhörighet.

I Liberalernas Sverige ska du kunna lyckas. Genom jobb och strävsamhet ska du kunna bygga en bättre framtid för dig själv och dina närmaste. För oss är det en viktig del i samhällskontraktet att du kan känna att ditt ansvarstagande och din ansträngning ger mer tillbaka i plånboken – för både män och kvinnor. Och byggregler och hyressättning ska underlätta – inte hindra – att fler bostäder byggs och fler kan hitta de bostäder de behöver i livets alla skeden.

I vårt Sverige år 2035 lönar det sig mycket bättre att arbeta. Ansträngning, utbildning, ansvar för medmänniskor och gröna val belönas och uppvärderas av samhället. Företagens konkurrenskraft har stärkts genom mer ändamålsenliga regler och skatter. Sverige har också gjort upp med ålderismen och ser erfarenhet och kompetens som en självklar resurs i samhället. Migrationen till vårt land av högkvalificerad arbetskraft har ökat och utgör en större del av den totala invandringen, och Sverige är en globalt attraktiv miljö för forskning och utveckling där kunskapens gränser flyttas framåt och nya upptäckter kommer till nytta. Den som uppfinnar, driver företag eller öppnar en ny fabrik möts av tacksamhet – inte av ändlösa regleringar.

Ett fritt liv förutsätter trygghet och hälsa. Sjukvård och omsorg måste finnas där när du behöver den, där du behöver den. Den ojämna tillgången till vård och de långa väntetiderna skapar orättvisor som aldrig får accepteras. Och i ett liberalt samhälle där alla så långt som möjligt ska kunna bestämma över sin tillvaro måste stödet alltid finnas till den som behöver det på grund av funktionsnedsättning.

I vårt Sverige år 2035 har de stora skillnaderna i vården och omsorgen utjämnats mellan olika delar av Sverige. Skattepengarna går till kärnverksamheten och används effektivt. Psykisk hälsa tas på lika stort allvar som fysisk hälsa, och barn och unga får stöd i tid. Alla invånare vet vilken läkare de kan vända sig till när de behöver vård, och orimliga väntetider hör till historien. Varje människa har makten över sitt liv även om hon har en funktionsnedsättning. Äldreomsorgen präglas av valfrihet, kvalitet och värdighet och det är en självklarhet att vi alla livet ut bemöts som individer med olika preferenser.

6. Till ett hoppfullhetens Sverige

Vi har i vårt land en väldig potential att åstadkomma något riktigt bra. Problemen vi står inför är stora, men våra tillgångar är än större: människor med drömmar, förmåga och beslutsamhet. Det går att förändra Sverige till det bättre. Till ett hoppfullare Sverige. Ett Sverige att tro på.